Izhaja vsak dan razen nedelj in praznikov.

Issued daily except Sundays and Holidays.

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Uredniški in upravniški prostori: 2657 S. Lawndale Ave

Office of Publication: 2657 South Lawndale Ave. Telephone, Rockwell 4904

LETO—YEAR XXIV. | Cena lista je $6.00 | Entered as second-class matter January 23, 1918, at the post-office at Chicago, Illinois, under the Act of Congress of March 3, 1879. | Chicago, Ill., četrtek, 8. oktobra (October 8), 1931. | Subscription $6.00 Yearly | ŠTEV.—NUMBER 235

Acceptance for mailing at special rate of postage provided for in section 1103, Act of Oct. 3, 1917, authorized on June 14, 1918.

Voditelji starih strank odobrili Hooverjev načrt

V konferenci v Beli hiši so se izrekli za ustanovitev privatne kreditne institucije, ki bo nudila finančno pomoč šibkejšim bankam. — Možnost podaljšanja mednarodnega moratorija vojnih dolgov in reparacij

Washington, D. C., 7. okt. — Predsednik Hoover je sinoči po končani triurni konferenci s predstavniki demokratske in republikanske stranke naznanil, da je bil dosežen dogovor med vodilnimi člani kongresa kakor tudi med prominentnimi ameriškimi bankirji glede sodelovanja pri izvajanju programa, da se ustvari in okrepi finančna struktura dežele, kar naj poživi industrijske, agrikulturne in trgovske aktivnosti.

Predsednikovo naznanilo vsebuje izjavo, da bodo ameriški bankirji formirali privatno nadno finančno institucijo s kapitalom $500,000,000, katere namen bo nuditi finančno pomoč šibkejšim bankam in drugim, da bodo lahko dajale kredite industrijcem in farmarjem in jim tako omogočile normalno izvrševanje svojih aktivnosti.

Konference se je udeležilo 32 odličnih osebnosti v zveznem kongresu ter člani Hooverjevega kabineta.

V primeru, da bi ta privatna institucija ne dosegla svojega cilja, je Hoover izjavil, da bo priporočil formiranje federalne finančne korporacije, ki bi opravljale slične funkcije kot jih je njena finančna korporacija za časa svetovne vojne.

Predsednik je tudi informiral konferenco, da bo diskuziral s francoskim premijerjem Lavalom o možnosti podaljšanja mednarodnega moratorija vojnih dolgov in reparacij. Oboji, republikanski in demokratski člani kongresa, so povedali Hooverju, da za tako diskuzijo še ni pri- Laval bo dospel v Washington proti koncu tega meseca.

Izrednega zasedanja kongresa ne bo, kot je razvidno iz Hooverjeve izjave. Rekel je, da je zadovoljen z rezultatom konferenc, kjer so mu predstavniki obeh strank zagotovili sodelovanje pri izvajanju njegovega programa.

Trockijev prihod v Carigrad povzročil izgrede

London. — Sem je dospela vest o resnih izgredih, ki so se pripetili prejšnji četrtek v Carigradu, kamor je tajno prišel bivši Trockij, bivši poveljnik sovjetske rdeče armade, katerega je diktator Stalin izgnal iz Rusije. Trockij je prišel v Carigrad k zobozdravniku, da se odvrže nujni operaciji. Vest o prihodu Trockija se je hitro razširila in velika množica ljudstva se je zbrala pred zobozdravniškim uradom. Med njimi je bilo veliko Trockijevih pristašev in nasprotnikov, ki so se hoteli prepirati, kar je dovedlo do izgredov. Pozvana je bila policija, da razžene množico in pri tem je prišlo do spopada, v katerem je bilo enajst oseb ubitih, 57 ranjenih in več kot sto aretiranih.

Nova sprememba glede vojaške opreme

Washington. — Vojaške odeje in postelje se lahko rabijo za brezposelne le v vojašnicah, se glasi nova odredba vojnega departmenta. Vojni department ima v zalogi tri milijone odej in 200,000 postelj. Prvotni plan, da je ta oprema na razpolago governerjem za brezposelne kjerkoli, je bil umaknjen in nato nenadno vzpostavljen s prej omenjeno modifikacijo.

Za to opremo se je pogajal governer Pinchot. Ta sprememba omejuje rabo opreme le na kraje, kjer so vojašnice. Teh pa je v premogarskih naselbinah, ki bi jih totalno upropaščeni rudarji najbolj potrebovali.

Delavske demonstracije za Mooneyja

Vrše se v New Yorku v soboto. V pripravah so aktivne številne delavske organizacije

New York. — Na Mooneyjev poziv za skupno delavsko akcijo, ki naj mu izvojuje osvoboditev, se je med prvimi odzvalo newyorško delavstvo. Na sestanku, katerega se je udeležilo 300 delegatov, ki so zastopali nad sto strokovnih in drugih delavskih organizacij, je bilo sklenjeno, da se za prihodnjo soboto popoldne uprizori gigantične demonstracije na Union Squaru.

Člani raznih organizacij se bodo zbrali v svojih dvoranah in ob eni uri popoldne prikorakali na Union Square, kjer bodo nastopili razni govorniki. Pripravljalni odbor vodi tudi pogajanja, da Mooneyju izposluje priliko in dovoljenje, da bo demonstrante nagovoril potom radia iz svoje celice v St. Quentinu.

V tem gibanju "enotne fronte" so aktivne razne delavske skupine, od konservativnih unionistov do levičarskih socialistov. Na sestanku zastopnikov pa so bili izključeni komunistični reprezentanti, ker so njihovi voditelji in časopisje obmetali sklicatelje z blatom. Med zastopniki je vladalo veliko navdušenje in odločnost, da mora biti Mooney oproščen.

KONVENCIJA ILLINOISKIH RUDARJEV

Prvo zborovanje, odkar je bil sprejet "mirovni pakt"

Springfield, Ill. — (FP) — Prva konvencija illinoiskih rudarjev, članov United Mine Workers of America, odkar je bil podpisan "mirovni pakt" z John L. Lewisom, je bila otvorjena tukaj 6. t. m. John H. Walker, ki je rebeliral proti Lewisovi dominaciji, a se je pozneje izrekel za kompromis, je predsedoval zborovanju.

Walker je potial dolgo poročilo članstvu, v katerem je pojasnil razloge, ki so dovedli do kompromisa.

Konvencija se je izrekla proti mezdnim redukcijam in za izboljšanje organizacije v illinoiskem rudarskem distriktu.

Tekstilni delavci zagrozili s stavko

Stavka je naperjena proti mezdnim redukcijam

Lawrence, Mass. — (FP) — Tri različne unije tekstilnih delavcev skušajo dobiti vodstvo, ko se 25,000 tekstilcev v tem mestu pripravlja na stavko proti redukciji mezd za deset odstotkov.

Francis J. Gorman od United Textile Workers of America je izjavil, da so unije, ki so pridružene Ameriški delavski federaciji, pričele z organizarjem pomožnih akcij. Člani American Textile Workers unije glasujejo o stavki in slično glasovanje je odredila National Textile Workers unija.

Tovarnarji so zagrozili, da bodo izselili podjetja iz Lawrenca, ako delavci ne bodo sprejeli redukcij. Trgovski krogi v tem mestu pravijo, da ni nobenega razloga za mezdne redukcije, ker imajo tovarne veliko naročil in obratujejo s polno paro ter je tekstilna industrija sedaj v boljšem položaju kot kdaj prej. Nekateri tovarnarji so že pričeli oglaševati v listih, da potrebujejo delavce. Unija je izdala apel na delavske organizacije, naj posvare člane, da ne bi šli stavkokazit v Lawrence v slučaju stavke.

KRITIČEN POLOŽAJ NA INDIJSKI KONFERENCI

Gandi priznava, da ne bo dosegel svojega namena. Britska diplomacija noče slišati o koncesijah. Kampanja civilne nepokorščine se bo najbrž nadaljevala

London, 7. okt. — Znamenja kažejo, da se bo indijska konferenca razbila.

Po dolgi konferenci, ki je trajala do štirih včeraj zjutraj, je Gandi priznal, da se je njegova misija izjalovila. Pogajanja med muslimanskimi delegati in indijskimi nacionalisti niso prinesla nikakega rezultata. Upanje, da bo dosežen sporazum, je izginilo.

Gandi je odkrito priznal, da ne more rešiti hindsko-mohamedanskega vprašanja ali dobiti koncesij od britske diplomacije.

"Konec bo prišel jutri," je dejal Gandi. "Edino čudež bi mogel rešiti situacijo. Na svojih ramah imam breme, katerega ne morem nositi. Problemi presegajo moje zmožnosti. Bojim se, da bo konec prišel jutri in da nam ne bo prinesel ničesar.

"Prišel sem v London, da izvojujem kompletno neodvisnost za Indijo, toda vse kaže, da se bom vrnil praznih rok."

Politični opazovalci pravijo, da ta izjava pomeni, da se je Gandi odločil za povratek v Indijo, kjer bo obnovil kampanjo civilne nepokorščine.

Thomas svari pred fašizmom

On sluti, da se velebiznis pripravlja na diktaturo, v kateri bo sodelovala legija

New York. — V govoru po radiju je Norman Thomas svaril deželo pred diktaturo, katero po njegovem mnenju pripravlja ameriški velebiznis. Dokaz temu je resolucija, katero je sprejela konvencija Ameriške legije in v kateri urgira predsednika Hooverja, naj vzpostavi vojni svet za narodno obrambo, ki "naj konča nepokoj, neodločnost in nezadovoljstvo" med ljudskimi masami, kar je "odgovorno za krizo."

Thomas pravi, da vidi na delu mogočne sile, ki vedoma ali podzavestno delujejo za vzpostavitev neke vrste diktature ameriškega fašizma. Pri tem se bo velebiznis poslužil Ameriške legije, pravi Thomas, katero bo podkupil z bonusom in pivom, nekaterim drugim elementom pa naklonil druge privilegije.

"Trditev, da sta za krizo odgovorna nepokoj in nezadovoljnost mas, je največja bedastoča. Za skrahiranje in nezadovoljstvo mas je odgovorna nekompetentnost naših kapitalističnih voditeljev. Dejstvo je, da kapitalistična diktatura ni zmožna rešiti niti enega problema. Reši nas lahko edino močna politična in ekonomska organizacija delavstva."

Razpust angleškega parlamenta

Splošne volitve se bodo vršile 27. oktobra. Konservativci in liberalci bodo podpirali MacDonalda. Laboritski stranki grozi razkol

London, 7. okt. — Odločitev glede splošnih volitev v Angliji je padla. Parlament bo danes razpuščen in 27. oktobra bo 30,000,000 moških in ženskih volilcev glasovalo za ali proti MacDonaldovi koalicijski vladi.

Premijer MacDonald je včeraj v parlamentu naznanil razpis volitev. Rekel je, da se je zjutraj posvetoval o tem s kraljem in slednji je privolil, da se parlament razpusti in razpišejo generalne volitve. Novi parlament bo pričel zborovati 10. novembra.

MacDonald je konferiral s kraljem skoro eno uro in potem naznanil, da se slednji strinja z vlado glede razpisa volitev. Vlada želi dobiti od ljudstva manda, da bo potem laglje reševala ekonomske in finančne poteškoče, v katere je velika Britanija zabredla v zadnjih mesecih.

Vsaka stranka se bo borila za svoja načela kakor bo najbolj vedela in znala, toda konservativci in liberalci ter bivši laboriti, ki so ostali v MacDonaldovi vladi, so sklenili dogovor, da ne bodo v volilni kampanji nasprotovali drug drugemu.

Edino Lloyd George, voditelj liberalcev, katerega bolezen zadržuje doma, nasprotuje splošnim volitvam v sedanjem času.

Delavska stranka hiti z delom na svoji konferenci v Scarboroughu. Razen opozicije proti nacionalni vladi nima drugih konkretnih načrtov in primanjkuje ji denarja. Razkol med levičarji in desničarji postaja večji, ker so člani neodvisne laboritske stranke zagrozili, da bodo imeli svojo listo kandidatov proti regularnim strankinim kandidatom, katere obtožujejo, da niso dovolj agresivni v svojih zahteval. Ako se to zgodi, tedaj bodo laboriti izgubili veliko število sedežev v parlamentu.

MacDonald se je odločil, da bo ponovno kandidiral za člana parlamenta v svojem volilnem distriktu, katerega sedaj reprezentira, dasi ga je organizacija delavske stranke v Seehamu izključila in bo nedvomno postavila svojega kandidata proti MacDonaldu.

Rudarji izpuščeni iz zapora

Harlan, Ky. — Štirje rudarji, ki so bili pridržani v zaporu več tednov na obtožbo kršenja zakona proti kriminalnemu sindikalizmu, so bili izpuščeni iz ječe, ko so obljubili, da bodo zapustili okraj Harlan. Isti dan je bil aretiran neki drugi rudar, aktiven član rudarske unije, ker so šerifovi deputiji našli v njegovem stanovanju radikalne tiskovine.

Eden od rudarjev, ki so bili izpuščeni iz zapora, je Caleb Powers, tajnik krajevne organizacije National Miners unije.

Otrokom grozi stradanje

Chicago. — Štirinajst tisoč otrok bo izročenih stradanju prihodnjo zimo, ako dobrosrčni ljudje ne priskočijo na pomoč s prispevki, piše meščanski list, ki je otvoril zadevno kampanjo.

NAPETA POLITIČNA SITUACIJA V NEMČIJI

Bodočnost kapitalizma je odvisna od razvoja razmer v Nemčiji, pravi Baldwin

New York. — (FP) — Nemčija se nahaja na robu velikih političnih izprememb, je izjavil Roger N. Baldwin, direktor Unije za ameriške civilne svobodščine, ki se je te dni vrnil s trimesečnega obiska v Evropi. Vsak, s katerim je Baldwin govoril, je imel drugačno napoved glede bodočnosti Nemčije. Ta različna mnenja so dokaz o viharnem socialnem in političnem življenju, ki pretresa Nemčijo.

Povečini so osebe, katere je Baldwin intervjuval, izjavile, da vlada Hitlerjevih fašistov v sedanji situaciji se ne bi dolgo vzdržala na krmilu. Tendenca v politiki se nagiblje proti levici, dasi prevladuje mnenje, da komunisti niso dovolj močni, da bi se polastili vlade. Tudi komunistična Rusija ne bi rada imela sedaj komunistične Nemčije na svojih rokah, je dejal Baldwin. Ako se bo ekonomska kriza prošlega julija obnovila, tedaj morda gibanje za strmoglavljenje vlade dobi nov zamah, kajti kapitalistična Nemčija se ne bo mogla rešiti s pomočjo ameriške vlade.

Kapitalisti v Evropi in Združenih državah pazno zasledujeje razvoj politične situacije v Nemčiji, kajti kapitalistični sistem bi utrpel silen udarec vsled vladnega poloma v Nemčiji. Kriza v Nemčiji je povzročila resno ekonomsko situacijo v Angliji in napetost v Franciji in dala novo moč ameriškim bankirjem. Bodočnost kapitalizma je odvisna od razvoja politične situacije v Nemčiji.

Kreditne unije zmagujejo krizo

New York. — Medtem ko so konkurzi kapitalističnih bank nekaj vsakdanjega širom dežele, kreditne unije (zadružne hranilnice in posojilnice) dobro vedrijo sedanjo krizo. V šestih letih je nad 6000 bank zaprlo vrata in v zadnjih dveh letih nad 2000 in so vlagateljі izgubili stotine milijonov dolarjev. V tem času pa ni propadla niti ena kreditna unija. Teh je v deželi 1600 in dajejo posojila na karakter člana in ne na kolateralne vrednostne papirje.

Kolikor so bile nekatere kreditne unije prizadete v sedanji krizi, se je to zgodilo le radi tega, ker so imele vloge v propadlih bankah, pravi Roy F. Bergengren, voditelj kreditnih unij.

Dve osebi ubiti v bombnih eksplozijah v Jugoslaviji

Atene, Grška, 7. okt. — Dve osebi sta bili ubiti in tri ranjene v seriji bombnih eksplozij, ki so se včeraj pripetile na progi Simplon-Orientske železnice v Jugoslaviji. Petindvajset bomb je eksplodiralo v hitrih presledkih 15 minut pred prihodom ekspresnega vlaka. Velik del železniške proge je bil razdejan, toda vlak je bil pravočasno ustavljen.

Letalci organizirali svojo unijo

Uvideli so potrebo organizacije, ki naj bi protektirala njihove pravice

Chicago. — (FP)—Najnovejša strokovna unija v Združenih državah je Air Line Pilots' Association International, ki jo tvorijo skoro vsi piloti letal na potniških in poštnih zračnih črtah.

Naznanilo o ustanovitvi nove unije, ki ima svoj sedež v Chicagu, je bilo objavljeno, ko je Ameriška delavska federacija otvorila svojo letno konvencijo v Vancouverju, Kanada. Letalska unija se je pridružila federaciji in bo morda stopila v zvezo tudi z železniškimi bratovščinami. David Behncke, čikaški pilot in bivši vojaški letalec, je bil izvoljen za predsednika unije.

Organizatorično gibanje med letalci se je vršilo na tihem zadnjih par mesecev, dokler ni pridobilo v unijo večine letalcev. Unija bo sprejemala za svoje člane tudi kanadske, mehiške in južnoameriške letalce.

Izkušeni piloti so prišli do prepričanja, da bodo imeli več vpliva na javno življenje, če se bodo organizirali in bodo tudi laglje varovali svoje pravice. Unija bo insistirala, da morajo biti letala opremljena z varnostnimi napravami, da se zaščitijo življenja potnikov in napravi zračni promet dobičkanosen.

Unija je naznanila, da se bo borila proti dolgim delovnim uram. Nekatere letalske družbe zahtevajo, da morajo letalci ostati v zraku dolge ure, kar zmanjšuje njihovo sposobnost. Plače so tudi faktor. Piloti so še pred par meseci prejemali pet centov za vsako milijo, ki so jo preletali podnevi, in deset centov za milijo v ponočni službi. Plača jim je bila znižana na štiri in sedem centov.

Publika bo nedvomno odobravala akcijo unije, ki se je odločila, da ne bo sprejemala neizkušenih letalcev in bo gledala, da ne bodo ti imeli kontrole nad letali.

VLADNA KRIZA V NEMČIJI

Zunanji minister Curtius demisijoniral. Morda mu bodo sledili tudi ostali člani kabineta

Berlin, 7. okt. — Dr. Julius Curtius, ki je zadnji dve leti uravnaval zunanjo politiko Nemčije, je včeraj resigniral kot zunanji minister. V svojem pismu kancelarju Brueningu pravi, da se je že dolj časa pripravljal na ta korak in ga prosi, naj njegovo resignacijo priporoči predsedniku Hindenburgu v odobritev.

Dr. Curtius je prevzel mesto zunanjega ministra po smrti Gustava Stresemanna in je nadaljeval politiko zbližanja s Francijo, ki jo je Stresemann pričel.

Da li bo ves nemški kabinet sledil Curtiusovi akciji, je dvomljivo. Člani vlade so odklonili komentar, naglašali pa so, da Curtiusova resignacija ne bo prinesla nobene izpremembe v nemški zunanji politiki.

Velebiznis ni navdušen za bojkot Rusije

Washington. — Eksekutiva Ameriške trgovske zbornice se je izrekla proti embargu na sovjetsko blago in v poročilu svetuje vladi, naj bo previdna, predno uvede kakšne restrikcije. Pritisk bo gotovo storjen v prihodnjem kongresu, kjer že čaka Randallova predloga, ki je naperjena proti sovjetski trgovini.

Lindbergh se bo vrnil domov

Šangaj, Kitajska, 7. okt. — Charles A. Lindbergh in njegova žena sta danes naznanila, da bosta vsled smrti senatorja Dwight W. Morrova opustila načrte glede nadaljnih letalskih obiskov kitajskih mest in bosta takoj odpotovala s parnikom proti Združenim državam. Pričakuje se, da bosta dospela v Seattle, Wash., 20. oktobra.

STALEN PORAST PREBIVALSTVA V RUSIJI

Vse zapadne države zaznamujejo padanje rojstev. Najbolj nazaduje Avstrija

Washington. — (FP) — Rusija je edina država v zapadnem svetu, kjer prebivalstvo stalno narašča. V primeru z Evropo in Združenimi državami, je število njenih rojstev več kot dvakrat tako visoko kot v drugih državah. Njeno prebivalstvo se vsako leto pomnoži za en odstotek — edina dežela s tem rekordom — in šteje 161 milijonov oseb.

To je razvidno iz poročila dr. Kuczynskija od Brookings Instituta v Washingtonu, ki je bilo objavljeno te dni in se nanaša na številčno stanje prebivalstva vzhodne in južne Evrope. Pred tremi leti je dr. Kuczynski objavil slično poročilo o prebivalstvu zapadne Evrope in je nedavno napovedal, da bodo Združene države dosegle višek prebivalstva v par desetletjih.

Njegova študija pokazuje stalno padanje prebivalstva v zapadnem svetu. Izjema, kot omenjeno, je le Rusija. Rojstva se najbolj krčijo v Avstriji in so nižja kot pa število smrti, kar pomeni, da se prebivalstvo več ne reproducira in da bo izumrlo, ako se to razmerje ne zaobrne. Tudi Nemčija rapidno drvi navzdol.

Kaj pa Italija, kjer si vlada prizadeva, da smotreno stimulira porast prebivalstva? Dr. Kuczynski pravi, da rojstva sicer še nadkriljuje smrtne slučaje, vendar se pa porast stalno niža in je le vprašanje enega desetletja, ko bo tudi Italija začela nazadovati v prebivalstvu. Vzrok za padanje rojstev in nazadovanje prebivalstva je v glavnem slaba ekonomska situacija. To je razvidno iz vseh dežel, kjer narašča borba za obstanek. Temu pa gre na roko znanje o kontraceptivnih sredstvih, ki se širi tudi med delavskimi sloji. Važno vlogo igrajo tudi novejši nazori o življenju, ki so prosti verskih spon in starih tradicij.

Japonske bojne ladje proti Kitajcem

Prihod ladij vznemirii kitajsko vlado in prebivalstvo

Šangaj, Kitajska, 7. okt. — Včeraj so sem priplule štiri japonske bojne ladje in se zasidrale v pristanišču. To in pa mobilizacija japonskih čet v Kureju in Sasebu je vzbudilo veliko razburjenje med Kitajci.

Jeza med Kitajci proti japonski vladi, ki je odredila okupacijo kitajskih mest v južni Mandžuriji, se še ni polegla in prihod japonskih bojnih ladij je še povečal vznemirjenje.

Visoki kitajski vladni uradniki sedaj govore o preselitvi sedeža vlade iz Nankinga v Honanfu, v notranjost Kitajske, kjer jih ne bi mogle ogrožati japonske bojne ladje.

Govorica, da nameravajo Japonci okupirati kitajski distrikt v Šangaju, so japonski uradniki zanikali. Izjavili so, da so bojne ladje priplule v Šangaj, da zaščitijo življenje in lastnino Japoncev pred morebitnim napadom s strani kitajske drhali.

Spominske svečanosti na grobu rudarjev

Mt. Olive, Ill. — Na tukajšnjem pokopališču se bodo 12. oktobra vršile svečanosti v spomin rudarjem, ki so padli v izgredih l. 1898. Rudarji bodo počastili tudi spomin matere Jones, ki je bila na njeno željo pokopana tukaj med "svojimi dečki".

Brezposelni prenočujejo na stopnicah mestne hiše v Philadelphiji.

PROSVETA
THE ENLIGHTENMENT

GLASILO IN LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Organ of and published by the Slovene National Benefit Society

Naročnina: za Združene države (izven Chicago) in Kanado $6.00 na leto, $3.00 za pol leta, $1.50 za četrt leta; za Chicago in Cinco $7.50 za celo leto, $3.75 za pol leta; za inozemstvo $6.00.

Subscription rates: for the United States (except Chicago) and Canada $6.00 per year, Chicago and Cinco $7.50 per year, foreign countries $6.00 per year.

Cene oglasov po dogovoru.—Rokopisi se ne vračajo.

Advertising rates on agreement.—Manuscripts will not be returned.

Naslov za vse, kar ima stik z listom:
PROSVETA
2657-59 South Lawndale Ave., Chicago, Illinois.

MEMBER OF THE FEDERATED PRESS

139

Datum v oklepaju, na primer (Sept. 30, 1921), poleg vašega imena na naslovu pomeni, da vam je z tem datumom potekla naročnina. Ponovite jo pravočasno, da ne vam list ne ustavi.

Spet eden slab človek!

Te dni so čikaški listi naznanili z debelimi naslovi, da je obravnava proti Al Caponeju v teku pred federalnim sodiščem. Državljan Capone je bil že pred več meseci obtožen, da je v poročilu uradu za dohodninski davek zamolčal svoje dohodke, ki mu prihajajo iz raznih igralnic, bordelov, butlegarskih beznic itd. Vsa ta podjetja kajpada niso postavna in vsled tega tudi njegovi dohodki niso niti malo postavni, ampak vlada bi vseeno vzela davek od teh dohodkov. Vprašanje, če bi bilo s stališča vlade to moralno pravilno, ne spada zdaj sem. To je drugo vprašanje.

Medtem, ko se mister Capone zagovarja pred čikaškim sodiščem glede svojih ogromnih dohodkov, je v New Yorku obtožen enakega prestopka drugi državljan, ki celo trdi, da je bodil v šolo s Caponejem. Njegovo ime je Peter De Vito in njegov posel je razbijati štrajke. Obtožen je, da ni plačal davka od vsote $503,000, katero je zaslužil v petih tednih leta 1929, ko je razbil stavko delavcev pri Standard Oil Co. v New Yorku in pri American Canning korporaciji.

V očeh vseh dobrovernih in pravovernih Američanov je razlika med poslom De Vita in Caponeja seveda zelo velika. Razbijanje štrajkov je postavno delo kot je vsako drugo delo postavoljubnih ljudi. Sicer je pri tem poslu uključeno reduciranje ameriškega življenjskega standarda par sto ali par tisoč osebam, ali to je storjeno v interesu gori omenjenih velikih ameriških korporacij, ki hočejo, da se to zgodi. Stvar je torej popolnoma legalna, kolikor pride ameriško pravo in zakoni v poštev. De Vito je sicer oropal nekaj tisoč ameriških otrok mleka in kruha, ampak — ponavljamo — v očeh zakona ni to nič slabega.

Kljub temu je De Vito obtožen, da je ogoljufal zvezno vlado za upravičen delež od svojega zaslužka, ko je razbil stavko. Poleg tega je še obtožen, da je imel ob aretaciji dva revolverja v žepu, dočim mu zakon dovoljuje le enega. To je kajpada malenkost . . . Kdo bi se prepiral radi dveh ali treh revolverjev, ki jih nosi državljan, kadar opravlja važno delo razbijanja stavke!

Bodimo torej na jasnem glede krivde. V čem obstoji krivda? Ne v tem, da je de Vito razbijal štrajke. To smo že pojasnili, da je v očeh vlade in postave vse v redu. Toda De Vito ni hotel plačati davka od plače, ki jo je prejel za svoje delo. To je pa hudič!

Capone ne razbija štrajkov. Lansko zimo je celo nasičeval brezposelne delavce. A to je postransko. Capone vodi nepostavni business, a tudi to je v njegovem slučaju postransko. Toda Capone ni plačal davka od denarja, ki ga je pridobil nepostavno. To je pa hudič!

To dokazuje ponovno, da človek ni slab po kapitalistični morali radi tega, ker slabo dela, pa naj bo že taka razlika med to ali ono slabostjo, pač pa je slab radi tega, ker ne deli dobička od svojega slabega dela.

Listi iz Jugoslavije poročajo, da je "Chicago Daily Tribune" 23. septembra pisala zelo laskavo o jugoslovanskem kralju.

Resnici na ljubo je treba povedati, da "Chicago Daily Tribune" ni omenjega dne, niti v onem tednu, niti ves zadnji mesec in sploh nobenkrat pisala tega, kar omenjajo v Jugoslaviji. "Tribune" je sicer zelo reakcionaren list, res pa je tudi to, da za kralje in kraljičke v Evropi nima ta list nobene ljubezni.

Dotični članek je bil spisan v Evropi, ne pa v Ameriki. Najbrž je izšel v pariški izdaji čikaške Tribune.

Fayette D. Marble, kalifornijski milijonar iz Pasadene, je dobil deset let zapora, ker je s svojim avtom do smrti povozil tri osebe. Ko je bil 90 dni v zaporu, ga je governer Rolph pomilostil.

Tom Mooney ni bil milijonar. Če bi bil . . .

Zdravniki se tudi pritožujejo čez krizo. Ljudje so sicer bolni, nimajo pa denarja za zdravnike in zdravila. Tak je Hooverjev "robustni individualizem", ki rajši trpi bolan, zdravnik pa sedi v svoji pisarni, čaka in tudi trpi.

Morda se zdaj zdravnikom zablisne v glavi, da bi bilo bolje služiti družbi in skrbeti za zdravje ljudi kakor pa čakati na bolnike.

Morda Rusija ni zato priznana kot civilizirana dežela, ker nima brezposelnosti?

Glasovi iz naselbin

Zanimive beležke iz raznih krajev

"Delavci, združite se!"

Gowanda, N. Y. — Ko smo bili še doma v Sloveniji, se je slišalo govorice — o zlati Ameriki. In marsikateri je verjel tem govoricam, želeč si, da bi tudi on bil deležen tega, o čemer se govori, da so deležni drugi.

Toda, ko smo prišli čez morje v deželo bogastva, je bil marsikateri razočaran, ker zlato in ameriški dolarji so krvavo zasluženi. Veliko izmed izseljencev bi se rado povrnilo nazaj v domovino, toda ni jim mogoče, ker dolarji se niso dali nagrabiti, kakor smo si predstavljali v domovini, in tudi prihraniti ne, niti toliko, da bi si lahko nazaj stroške plačali. Za vse to pa skrbi današnji kapitalistični razred, in nas tiščí k tlom, da bi kmalu niti dihati ne mogli.

Tako moramo ostati tu in prenašati križe in težave. Kapitalisti, za katere mi gromadimo milijone in milijarde, se nam v obraz smejejo in ravnajo z nami slabše kakor z živino. Mnogo, mnogo ljudi strada v tej deželi bogastva. In večina ljudi je delavcev. Ker je še ignoranca preveč ukoreninjena med nami, se ne zanimamo za pravice, katerih bi morali biti deležni. Toda naš izkoriščevalec kapitalizem se dobro organizira proti nam. Ne spi spanja kralja Matjaža, kakor uboga delavska masa.

Grozno pomanjkanje trpi delavstvo v tej deželi, kjer je vsega v izobilju. Denarja preveč, pšenice preveč, ovsa, zelja itd., ljudje pa uganjajo vsakovrstne reči, ker ne morejo živeti. Odkar se je naselila Hooverjeva prosperiteta mizerije v deželo, je delavstvo, kolikor mu jih niso pokradli po bančnih zavodih svoje prihranke, izčrpano, sedaj pa gleda v zrak, kdaj mu bodo od inženirja pečene piške letele v usta.

Na tisoče in tisoče denarja so pobrali delavcem po bankah, in niti 5 odst. teh uzmovičev ni v zaporu. Če pa ubogi delavec vzame kos kruha, ga imajo takoj v rokah in potem za par let v ječi. To je menda tisto toliko slavljena ameriška "svoboda". Koliko se je že apeliralo na onega, ki drži vajeti v rokah v Washingtonu, da se naj pomaga milijonski brezposelni masi, toda vse nič ne pomaga. Slavni rdeči križ se je tudi otepal in branil pomagati revežem, toda ker se boje izgredov prihodnjo zimo, hočejo pomagati toliko, da se izgredi ne pojavijo. Menda se boje, da bi šli vsi skupaj rakom žvižgat z inženirjem vred, zato jim nekaj krajša spanje.

Newyorškemu governerju se je tudi sanjalo, da je brezposelnost v njegovi državi. Zato je sklical izredno sajo državnih senatorjev, kjer so ukrenili, da se potroši štiri milijone dolarjev za razna dela in s tem brezposelnost odpravi. Toda, fantje se motijo. V tej državi je en milijon brezposelnih; če pa štejemo žene in otroke, trpi pomanjkanje najmanj 6,000,000 ljudi. Torej na vsako osebo ne pride niti en dolar za vso zimo! Radoveden sem, kaj bi governer države New York s svojimi senatorji počel z enim dolarjem v petih mesecih! Piscu teh vrstic se zdi, da vsi skupaj spadajo v norišnico, s tistimi vred, kateri jim pojo slavo, katerih ni malo tudi v delavskih vrstah. Delavci bi morali odpreti oči in spregledati, kaj se godi po svetu v korist korumpiranim strankam in v škodo nam.

Svet se vrti, pravijo, tako se bodo morali prej ali slej tudi zaspani možgani delavstva zavrteti in priti do spoznanja, da se jim godi krivica od strani kapitalističnega razreda. Takrat se bodo spomnili besed Karla Marksa: "Delavci vseh dežel, združite se!" Šele takrat bomo lahko pričakovali boljših časov in svobodo za delavski pokret.

Trpin.

Tudi jaz vprašam!

Cleveland, O.—V "Enakopravnosti" je kolona pod naslovom "Škrat". V tej koloni se skrivata urednik in upravnik lista, in meni se smili papir, na katerega ta dva veleuma mažeta svoje duševne zmožnosti. Spodtikata se na desno in na levo, kadar malo posije solnce, se pa skrijeta, ker se ga bojita.

V soboto 3. oktobra se je ta "Škrat" obregnil ob me in mi očital, da sem izgubil "načela" med St. Clair ave. in Waterloo Road, ker sem po njegovem mnenju naredil veliko napako, ko nisem na konvenciji Slovenske dobrodelne zveze kričal proti posojilu, ki ga je odbor odobril in dal gotovi stranki (cerkvi sv. Vida.)

Posojilo je bilo odobreno in dano že PRED konvencijo in pogodba za isto narejena od polnomočnega odbora. Veleum "Škrat" misli, da bi bil jaz moral zavleči konvencijo en dan ali več za razpravo o tem posojilu, ki pa ne bi nič zalegla, ker pogodba jasno govori, kdaj se mora denar oddati. Konvencijo bi se bilo lahko zavlekło, in kdo bi bil na škodi? Ali bi ne bilo članstvo organizacije zopet tisto, ki bi moralo plačati dodatne stroške konvencije za mlatenje prazne slame? Da bi se dalo posojilo odpoklicati, mislim, da tega niti "Škrat" ne vrjame, ker pogodba govori kdaj mora biti to posojilo plačano in kako bo nazaj vrnjeno.

"Škrat" zastavlja vprašanje, oziroma pravi, da se naj mene in moje kompanijone vpraša kaj so načela. Naj mi bo dovoljeno, da tudi jaz nekaj vprašam, in to je: "Ali ni bil urednik "Enakopravnosti" tisti, ki je svetoval, da gre gotova skupina na sodnijo in toži pevski zbor "ZARJA" kljub temu, da on vedno kriči, kako mu je pri srcu slovenska kultura?!?

Kaj je bil vzrok, da je tako svetoval? Ali so bili njegovi nameni pošteni? Ali so njegove osebne ambicije vlekle, da je to naredil? Ali je bil orodje njegovih bosov, in če je bil, kdo so tisti rodoljubi? Ali so njegova načela to, da se po sodnijah rešuje spore kulturnih organizacij? Na ta vprašanja je dolžan odgovora, ne meni, ampak slovenski javnosti po vsej Ameriki, ker v njegovi osebi je tudi gl. predsednik Slovenske podporne organizacije, ki ima napredna načela in dvomim, da odobrava njegov akt.—**Joseph Skuk.**

Pokanje topov

Milwaukee, Wis. — Neprestano pokajo topovi — iz naše naselbine — kateri naznanjajo polom, muke in poraz kapitalizma.

Vrhovni poveljnik naše armade v Milwaukeeju bo ali pa je Spartak, ima pa tudi jako sposobne častnike v osebah Ambrozicha, Uleta, Radlja in drugih.

Tako je prav — pokažite svojo barvo. Ne samo jecati med sabo in svojimi sodrugi, ker dotični so vendarle le istega mišljenja. Poskušajte med drugimi, kateri potrebujejo takega poduka.

Čudno je pa vendarle, da celo kolene pridejo kar na enkrat, potem pa nič več delj časa. Takšno berilo, kakor ga omenjam, bi znalo imeti jako dobre posledice, če bi se to sistematično storilo. Dalje je jako imenitno tudi, da dopisniki od tukaj opuščajo zelo veliko ono škodljivo obrekovanje in jokanje, katero je bilo tako na glasu tukaj, da ni bilo dopisa brez zaušnic enemu ali drugemu.

Medtem sem bral dopis iz West Allisa, Wis., glede nekakega nesporazuma. (Mu je dotična ženska oseba prav mojstersko navedla kaj je dobro in kaj ni.) Imamo torej tudi ženske med nami, da smo lahko ponosni nanje.

Čital sem, da W. Green, predsednik A. F. L. pravi, da bogastvo se mora deliti, ako ne, bo še več gorja kakor ga imamo. Po njegovem načrtu naj bi se plačalo več delavcem ali pa zvišalo davke bogatinom.

Tukaj se je nahajala neka komisija za nezaposlene, katera je Hooverjevega roda. Udeležili so se oni, ki imajo denar in so se skoro direktno norčevali iz siromakov. Največjega kozla je podaril ravno moj bos. Izrazil se je, da naj počnejo kar hočejo in indirektno svetoval, da naj oropajo banko, če jih to veseli, toda on ne bo kršil svojih milijonov. Nezrel delavec pa pravi: "Kaj mu češ? — Nič".

John Paulich.

Društvena 25-letnica

Chicago, Ill. — Pred petindvajsetimi leti se je v Chicagu ustanovilo prvo društvo Jugoslovanske katoliške jednote, in sicer društvo "Zvon" št. 70. Proslava petindvajsetletnice tega društva se bo vršila v nedeljo 11. oktobra v Narodni dvorani na 18th streetu in Racine ave.

Popoldne ob pol 4. se prične bogat program z raznimi pevskimi in drugimi točkami. Med drugimi bodo slišali našega izbornega pevca, Ludwika Skalo, ki je že večkrat pel na radio v Chicagu in v Milwaukee. Gospodični Elsie in Harriet Wencel bosta proizvajali umetne plese in peli angleške pesmi. Poleg tega bosta pela dva slovenska pevska zbora — "Prešeren" in "Jezero".

Navzoči bodo tudi razni glavni uradniki JSKJ. Da se ne pozabi: nastopila bosta tudi naša komika Joe Fajfar in Steve Foys, ki bosta pela kuplet "Profesorja". Slišal sem pa tudi, da je izdana posebna spominska knjižica, ki jo bodo dobili udeleženci brezplačno.

Jaz bom gotovo tam. Naredite tudi vi tako!—**Opazovalec.**

Novice iz Detroita

Detroit, Mich. — Precej dopisov je zadnje čase iz naše naselbine. To je znamenje, da se naprednо in kulturno še vedno gibljemo, dasi nam je sedanja kriza marsikatero začrtano pot prekrižala. Precejšnje število Slovencev je odpuščenih "za nedoločen čas". Kdo in kdaj bodo zopet poklicani na delo, ne ve nihče. Pogled v prihodnjost je poln negotovosti, ki ne obeta za delavca trpina nič dobrega. Borba za življenski obstanek je za marsikaterega težak problem.

Človeku pa je težko biti vedno samemu; življenja butara ni tako težka, ako jo skupno nosita dva. To sta ugotovila tudi Mary Grum in John Mlakar, katerih poroko smo slavili dne 26. septembra. Oba mladoporočenca sta tu rojena, slovenskih staršev mladiki. Starši ženina bivajo v Springfieldu, Ill., odkoder so prišli na svatbo svojega sina v Detroit. Detroitčani so napravili nanju jako dober vtis. "Tako veselih ljudi in tako lepe družbe, kjer se človek takoj počuti domačega še nisem videl", se je izrazil mlakar st. Ta štajerska grča je bil takoj naš.

V resnici — veselo in navdušeno je bilo videti ob tej priliki zbranih toliko sorodnikov, prijateljev in znancev, ki so prišli od blizu in daleč, da se poveselijo na "ohceti".

Vama, ki vaju je življenje obvarovalo še vsega hudega, zavedajta se tega ter znajta, da življenje je jasno in lepo, ako ga bosta znala ceniti. Naj na vajino skupno pot v bodočnost sije solnce sreče in zadovoljnost naj bo vajina spremljevalka. Bodita srečna! Zabavali smo se do jutra. Lepa hvala vsem sorodnikom za ves njih trud, požrtvovalnost, kakor tudi vsem prijateljem, kateri so se odzvali vabilu za njih naklonjenost ter krasna darila, s katerimi so novoporočenca v resnici razveselili. Še enkrat najlepša hvala vsem.

Naj še omenim, da ženski odsek Slov. nar. doma priredi v Radničkem domu dne 11. okt. Jurčičevo petdejanko "Domen", za katero je precej zanimanja in se igralci pridno vadijo. Dolžnost naša je, da posežemo po vstopnicah, katere so že v predprodaji in tako podpremo duševne delavce, kateri se žrtvujejo za napredek naselbine v Detroitu. Preostanek gre za Slov. nar. dom, katerega potrebujemo vsi, najbolj pa kulturna društva, katera se ne morejo udejstvovati tako kot bi se rada. Zato vsi na igro "Domen" za Slov. nar. dom!—**Uršula Grum.**

—Federated Pictures.

Čiang Kai-Šek, predsednik kitajske vlade, bo morda vodil vojno z Japonci.

Družinska tragedija

Forest City, Pa. — Družinska tragedija kakršna se je odigrala tukaj dne 1. okt., je dokaz, da je splošna kakor tudi domača izobrazba še zelo pomanjkljiva.

Pavel Rozina je svojo mladoženo radi nekega nesporazuma tako neusmiljeni pretepel, da je potem v bolnišnici umrla. Kakor trdijo lokalni časopisi, je pretepal, neprenehoma od pol sedmih zvečer pa do enajstih ponoči tako, da ni imela na celem telesu ne en košček zdrave kože. In tudi vse ude ji je polomil.

Ko je ona ležala že na mrtvaškem odru, je prišel pa njen brat in je vzel dva otroka na avtomobil in šel z njima kako dobro miljo, pognal avtomobil v neko drevo, tako da je trileta hčerka kmalu umrla na poškodbah. Položili so jo potem k materi v krsto in skupaj pokopali.

Sedaj se nahajata oba v zaporu, Pavel Rozina in brat pokojne. Pavel Rozina, tako imenovani "Bully", je Slovenec, njegova žena je bila pa litvinske narodnosti, stara 23 let. Omožila se je ko je bila stara 15 let in zapušča štiri otroke, trije so pa umrli.

K temu, mislim, da ni treba komentarja.—**Frank Ratalc.**

Poziv na javni shod

Bellaire, O. — Dne 12. okt. ob 7. zvečer se vrši v tukajšnji češki dvorani na 41. cesti in Harrison ulici javni shod organizacije International Labor Defense (Mednarodna delavska obramba) Govoril bo bivši tajnik NMU Patt Toohey, ki se je pred kratkim vrnil iz sovjetske Rusije. Vsled tega se pozivajo vsi delavci iz tega mesta in okolice, da se udeležijo v obilnem številu. Vstopnina prosta.

Za odbor: **Proko Basrak, Marko Larich, Joseph Krarel.**

—Federated Pictures.

Farmarji v Tiptonu, Iowa, protestirajo proti miličarjem, ki pomagajo oblastnikom izvajati svoje odredbe glede tuberkuloz-ne živine.

Naprednost!

Clevelandska Enakopravnost hoče v polemiki o "bojih v naprednih vrstah" vedati, da spada v "napredno krilo" obeh starih strank, republikanske in demo-ske.

Njena definicija ameriškega politi-živijenja je, da sicer obstojita na papir stranki, republikanska in demokratska, dar pa v "strogem pomenu" te besede strank. Za "praktične svrhe" obstoja konservativna in ena progresivna stran sicer nimata jasno določenih črt, venda Konservativni krili obeh strank tvorit politično enoto, progresivni krili pa dru

Fakt je, da za praktične svrhe obst mo ena stranka, ki vedno operira z imenoma in dvema skupinama kandi Razlike so le lokalne in osebne. Bistve like ni. Povsod poznajo le republikan demokrate — progresivcev ne poznajo ne kot stranke. Progresivce poznajo le gresu, ki so republikanci in demokrati noma z zapada in srednjega zapada in jo nekatere socialne zakonodajne re Drugih nimajo in po drugem se sploh n od regularnih republikancev in demo Pri zadnjih predsedniških volitvah so v gresivci šli za Hooverjem ali Smithom ko je torej vredna njihova progresivnos

Kljub temu — kaj ima progresivn pina opraviti z lokalno republikansko v Clevelandu? Ali so clevelandski repu ci La Follettovega in Norrisovega kova navadni konservativci, kakršna je bila "ohijska ganga", ki je vladala v Wash za časa Hardinga?

Naš clevelandski prijatelj dela v spada k progresivni skupini in pravi, d njegovo načelno stališče in obenem des na definicija naprednosti, kolikor se tič tičnega dela. Well, progresivna skup "stranka" je še vedno tam, kjer ni tič — čim pa pride do volilne bitke, so vsi vativci. Jasnega in določnega pri njih Ne danes še. Načelno stališče urednik kopravnosti je torej zelo široka reč, tak ka, da pokrije vse, kar je republikans še ostane nekaj za demokrate.

Dočim pa je pisec prepustil bod razvoj politične mešanice v republika demokratski stranki, je "neizogibno zak da socialistična stranka nima bodočnos se "temeljne ideje socializma lahko uv pod patronanco progresivne politične s tej ali oni obliki". Kako on ve, da socia stranka nima bodočnosti? Ali je mor program za nič? Kakšna logika je v stranka nima bodočnosti, ampak "temel je socializma" se bodo polagomo uvelj Kdo jih bo uveljavil, ako ne stranka, imela te temeljne ideje v svojem pro In stranka, ki jih bo imela, mora biti stična!

To mencavo stališče urednika Ena nosti je najmanj napredno. Teoretič biti progresiven v politiki, liberalen, praksi mu je vse dobro, kar pride. teoretična stran pobija praktično in To, da on, naprednjak, podpira politi zadnjake, mu je "taktika momenta", ki pomeni in sploh se pe tiče njegovega ga stališča! Čudno je to stališče; čud načelnost in naprednost.

Za levico je to jasno. To ni nob čelnost, niti ni naprednost.

Šestdesetletnica čikaške požara

Ena največjih elementarnih katas zadela Chicago 9. oktobra 1871. Požar nastal ivečer v nekem hlevu v De Kove je čez noč in drugi dan uničil brez mak mesto.

Chicago je takrat štelo 334,270 os sto je bilo je tam, kjer je danes "dow in nekaj malega na drugi strani reke. bile večinoma lesene. Vreme je bilo s močan južni veter je nosil dve milji šir no plamena. Okrog 200 oseb je zgorelo da je bila ogromna.

Chicago se je pa takoj dvignilo iz šča, razširilo se je na tri strani in da 60 letih je drugo mesto v Ameriki in čet svetu.

Kaj delajo drugi

V Clevelandu se pričkajo glede p Comeback Mining Co. v Idahu. Louis ger, tajnik te družbe, pojasnuje v dolge ku v Enakopravnosti, da je družba v položaju. Odgovarja nekomu (ga ne im ki trdi po Clevelandu, da ni vse zlato, sveti.

* * *

"Amerikanski Slovenec" se prito treh uvodnih člankih, da je kriza tudi udarila. Izgubil je mnogo naročnikov. slabše je, kakor piše, da nekateri, ki so ni na več slovenskih listov, najprvo pust Slovenca, ko potače naročnina.

Rev. J. M. Trunk je pred par tedni hal polemizirati s Prosveto kot bi odrezal brž je prejel navedilo iz Chicaga, da to n na list. Trunk zdaj samo še generaliz svoj plitvi način o tem in onem.

Vesti iz Jugoslavije

(Izvirna poročila iz Jugoslavije.)

SMRTNA NESREČA NA ŠMARNI GORI

Pri plezalni turi na Turnec se je smrtno ponesrečila mlada delavka Rozika Narobe

Ljubljana, 21. sept. 1931. Na Šmarni gori je znana plezalna partija na "špico" Turnec. Turnec služi mladim plezalcem predvsem za vežbanje v plezanju po skalnatih stenah. Kot je Turnec le "vežbališče", je zahteval v zadnjih letih včeraj že drugo smrtno žrtev.

Leta 1926 je plezal po tej steni in ostni odlični alpinist Lojze Reggi, priletel je vanj kamen in ga strmoglavil v globino, kjer je obležal mrtev. Podobno se je zgodilo včeraj komaj 20-letni Roziki tovarne "Stora" Roziki Narobetovi. Bila je vneta planinka in napravila je v planinah že več težkih plezalnih tur. Pa v nedeljo, ko je Šmarna gora bila polna izletnikov kakor vsako leto pozno jesen in zgodnjo pozimi, hotela plezati na vrh Turnca. Plezalo jih je več in Roziki Narobe je bila kaj kmalu pod vrhom, kjer pa je sedla na oskolico, da se malo odpočije. Pa ji je nad njo sprožil precej težak kamen, padel Roziki naravnost na tilnik ter jo zbil s police v globino, kjer je obležala z razbito glavo mrtva. Soplezalci so mislili, da je le globoko onesvešena, a ko je dospel poklicani reševalni avto, je bila Narobetova že davno mrtva. Razbila je imela glavo, da so se ji možgani razpršili po skali. Pokojnikinja je bila edina opora mlade vdove, ki ima skrbeti še za več svojih nedoraslih otrok.

Požar na Drnovem pri Krškem

V vasici Drnovo sredi Krškega polja je požar uničil v petek ponoči kozolec posestnika Bogomila. Kozolec je stal sredi vasi in je bil s slamo krit. Krog polnoči je izbruhnil iz neznanega vzroka požar, ki je grozil vsej vasi, ki ima mnogo hiš, kritih s slamo. V nevarnosti je bila vsa vas. Da se ogenj kljub vetru ni razširil tudi drugih poslopij, je zaslužna gasilcev iz Leskovca in Velike Podloga, ki so takoj dospeli s svojima brizgalnama na kraj požara ter začeli gasiti kozolec in polivati sosedne streho. Kozolec je sicer pogorel z vsem senom in slamo do tal, obdržane pa so bile sosedne hiše in vas. K sreči so to noč ljudje na vasi bedeli in lačkali koruzo ter so tako takoj opazili požar, zbudili vso vas ter pomagali lokalizirati požar. Ker je bil kozolec poln krme, slame, sena in drodja, je škoda za posestnika velika.

Ustavi požar in rešil domačijo

Ko je poštni sel Vinko Kranjčič iz Leskovca pri Krškem raznašal pošto po Velikem Podlogu, je nenadoma zaslišal iz neke poslopja ženski krik: "Kaj naj pa zdaj naredil?" Poštni sel je obenem opazil, da je iz gospodarskega poslopja posestnika Krina prihitel otrok in jokal. Hotel je pogledat in opazil, da v poslopju gori velik snop koruzne. Poštni sel ni nič pomišljal, šel je v poslopje ter legel na kruznico ter se po njej povalal ter s tem zatrl ogenj. Ogenj je gotovo uničil vso lepo domačijo Kerinovo, če ne bi bil poštni sel tvegal opekline in obleko in ogenj zatrl. Z zažgano obleko in več opeklinami na telesu je vrnil iz poslopja v svesti, da je domačijo rešil propasti.

Še ena pisateljska proslava

Lepi trg Moravče nam je dal slovenskega pripovednika Frana Govekarja, ki je bil rojen 3. decembra 1850, umrl pa pred petimi leti. Napisal je več povesti, ki so izhajale v Mohorjevi družbi, Dom in Svetu, Ljubljanskem zvonu, Mladiki itd. In dasi se je v povesti "Spominska plošča" lotil rogal vsem pisateljskim ljubostimi in odkrivanjem spominskih plošč, so mu včeraj dodelili vendarle odkrili na rojstni hiši v Moravčah spominsko ploščo s kipom pisateljeve glave. Bilo je precej občinstva, slavnostni govor je imel prof. Šolar in krajevni prosvetni delavci. Od njegovih del so znane povesti Mojca, Malo življenje, Pegam in Lamberger, Prihajač itd. Hiša, v kateri je bil Detela rojen, se pravi "pri Jurkovih", v hiši sami pa zdaj gospodari posestnik Klopčič, ki je — mimogrede povedano — sorodnik glavnega odbornika SNPJ Franka Klopčiča.

Pesmi za mladino

Slovenski komponist Emil Adamič je uglasbil osem mladinskih pesmi Frana Levstika, katerega stoletnico rojstva slavimo letos, ter jih izdal v posebnem zvezku. So te pesmi napisane za mladinske pevske zbore s spremljevanjem klavirja ali harmonija, so pisane zelo preprosto in melodično ter jih je najtopleje priporočati mladinskim pa tudi drugim zborom. Komponist Zorko Prelovec je napisal o njih, da so pravi biseri, ki jih bodo otroci radi prepevali, poslušalci pa še raje poslušali. Mi opozarjamo na to zbirko, ki stane samo 10 Din ter se naroča pri Učiteljski knjigarni v Ljubljani. Zbirka nosi naslov "Mladini ob stoletnici rojstva Frana Levstika". Naše slovenske zbore v Ameriki opozarjamo na to zbirko.

Štirje rudarji zasuti v srbskem rudniku

V rudniku Trepča v Srbiji se je pripetila težka nesreča. Neki rov se je porušil ter zasul štiri rudarje, na katere se je zvrnila teža kakih 20 ton železne rude. Med delavstvom je nastala strašna panika in vsi so bežali na vse strani. Šele kesneje so ugotovili, da so ostali pod sesipom štirje rudarji, ki so vsekakor mrtvi. Reševanje je zelo otežkočeno in bodo čez kakih 20 dni šele odkopali njih trupla.

Denarniki se streljajo med seboj

Na seji upravnega sveta italijanske "Bance Comerciale" v Splitu je Mario Vale, industrialec, ustrelil predsednika banke Duima Savo. Splitska firma bratov Vale je bila dolžna banki 500,000 Din. Banka je zdaj na upravni seji sklenila, da ne da podjetju nobenega kredita več. To je na navzočega Maria Vale napravilo tako obupen vtis, da je potegnil iz žepa revolver ter ustrelil predsednika upravnega sveta, nato pa pognal kroglo še sebi v glavo. Napadalec je obležal na mestu mrtev, predsednika pa so težko ranjenega prepeljali v bolnico, kjer se bori s smrtjo. Zdravniki upajo, da bo predsednik prebolel poškodbo. Denarni papirji so včasi zelo ostri. Tudi denarniki čutijo to.

Kako je s svobodo združevanja?

Predvčerajšnjim je kralj podpisal nov zakon o pravici združevanja, o ustanavljanju društev in zborovanjih. Takoj prvi člen pove, da imajo državljani pravico družiti se samo v mejah zakona. Najbolj zanimiv je seveda tisti del tega zakona, ki govori o ustanavljanju političnih društev in strank. Stranke dovoljuje direktno notranjo minister in sicer mora biti vsaka stranka razširjena na vso državo, ne smejo biti ustanovljene na plemenski, verski ali pokrajinski podlagi, ne smejo biti protirežimske in morajo imeti v vsakem okraju države najmanj 60 članov! Ker ima Jugoslavija skupno krog 350 okrajev, bodo smele torej obstajati le tiste stranke, ki bodo imele v vsej državi najmanj 20,000 članov. Ker je organiziranje take stranke zelo težko brez močnega aparata, je s tem zakonom pač število strank že vnaprej zelo omejeno. Politično-strankarsko življenje bo moralo torej hoditi po zelo ozkih stezah.

DVOJE VESTI HKRATI

Tobak siromakov se podražil. — Sokol dobi premog zastonj

Pred nekaj dnevi je državna tobačna uprava povišala cene nižjim vrstam tobaka in cigaret, dočim so vse dražje vrste tobaka, ki si ga lahko privoščijo le bogatinci, ostale po ceni na isti višini. Cigarete Sava, Zeta, Morava in iste vrste tobak se je podražil. To so cigarete in tobak, ki ga kupujejo najrevnejši, ker je najcenejši. Po vasch prodajajo sploh samo te vrste cigaret, ker si kmetje in delavci dražjega sploh ne morejo privoščiti. Zato je konzum teh cigaret največji. In zato so jih tudi podražili. Prej so bile n. pr. Zeta cigarete po 25 par, zdaj so po 30 par, torej za petino dražje! S tem bodo najbolj prizadeti kmetje in delavci ter nižji uradniki, torej velika večina prebivalstva. Zdi se, kot bi se res vsi zarotili, da potegnejo zadnjo kožo z delavca in kmeta.

Obenem s to vestjo pa je bila razglašena tudi uradna vest, da bodo vse sokolske telovadnice v državi prejemale premog pozimi zastonj iz zaloge državnih rudnikov.

Še nekaj podobnega

Državni uradniki so prejeli te dni spet nov udarec. In sicer glede njihovih deputantnih stanovanj, to je stanovanj v državnih poslopjih, za katera niso plačevali ničesar. Izšla je namreč naredba, da bodo poslej morali državni uradniki plačevati svoja deputantna stanovanja. Tistim pa, ki niso imeli državnih stanovanj in so prejemali radi tega pri plači nekak povišek, bodo ta povišek odtrgali. Državni uradniki bodo morali torej plačevali stanovanja iz svoje lastne borne plače, kakor vsi drugi privatni nameščenci.

S podražitvijo tobaka nižjih vrst in z novo odredbo glede državnih stanovanj bo država pridobila seveda nekaj milijonov. Politika pa — jemati tam, kjer skoro nič ni, je politika, ki jo vodijo skrahiranci.

Mandžurija

Na "daljnem vzhodu" so se pričeli nedavno težki politični nemiri, ki utegnejo izzvati še težke posledice, če ne bodo pomagala razna že napovedana posredovanja.

Zaradi umora nekega višjega japonskega častnika so japonske čete zasedle glavno mesto kitajske dežele Mandžurije Mukden, osvojile pa so si tudi velik del dežele same. S tem korakom japonske armade, oziroma japonske vlade je stopilo v ospredje ne-le azijsko, ampak tudi svetovne politike vprašanje, čegava bo Mandžurija: kitajska, japonska ali — ruska?

Mandžurija je obrežna dežela, ki meri nad 1 milijon kvadratnih kilometrov, prebivalcev pa ima 25 milijonov. Dežela je torej naseljena prav redko.

Dežela meji na severu in vzhodu na Rusijo, na jugu pa na japonsko ozemlje (Korea).—Ozemlje je hribovito, proti zapadu pa prehaja v puščavo. Glavna reka je veletok Amur. Raznovrstnih rud je v Mandžuriji dovolj, toda dežela je v tem oziru še malo preiskana. Zlato kopljejo skoro v vsakem gorovju, obilo pa je tudi premoga, bakra in srebra.

Podnebje v Mandžuriji je nekak prehod od obmorskega na celinsko: spomladi je mnogo dežja, poletje je silno vroče, zima pa huda in suha.

Prebivalstvo je v Mandžuriji zelo mešano. — Tam živi še mnogo pastirskih rodov, ki prehajajo iz kraja v kraj; drugi so stalno naseljeni kmetje, jako mnogo pa je naseljencev, posebno Kitajcev, Japoncev in Rusov. Občevalni jezik je kitajski, ob vzhodni kitajski železnici pa ruski. Kjer je razvito poljedelstvo, tam so tudi velika mesta, n. pr. Mukden (160,000 tisoč prebivalcev), Harbin (380,000), Antung (100,000) itd.

Poljedelstvo se lepo razvija; danes je obdelane že ena tretjina zemlje. Posebno goji rastlino "soja". Tudi živinoreja je zelo razvita, vendar pa je važna bolj zaradi števila živali kakor vsled kakovosti. Odlični so pa majhni mandžurski konji.

Za promet in trgovino v celi severnovzhodni Aziji pa so važne mandžurske železnice: vzhodno-kitajska železnica (1725 kilometrov), potem južno-mandžurska (1097 kilometrov) in kitajske železnice (1280 kilometrov).

Odkar so začeli na Kitajskem veliki domači boji in nemiri, je bil governer v Mandžuriji precej neodvisen od centralne kitajske vlade. Danes pa se mora boriti na tri strani, ker mora računati s tem, da se razmere na Kitajskem mogoče polagoma urede, na drugi strani mora računati z vplivom Japoncev, na tretji strani pa ga ogrožajo Rusi.

Katehet pripoveduje v prvem razredu zgodbo o *Jožefu*, ki so ga njegovi bratje prodali.

"In zakaj je bilo to dejanje posebno grdo?" vpraša.

"Ker so ga prepoceni dali," se odreže bistri Urh.

Najvišje poslopje na svetu

"Empire State Building," najnovejši newyorški velikan

V maju 1931 je bila ura, ko se je rodilo trenutno — in gotovo za dalj časa — najvišje poslopje na svetu, newyorški Empire State Building. V avgustu 1931 je dorasel popolnoma. Ob "Peti cesti," najbogatejši newyorški ulici, zavzema med 33 in 34. cesto pol otoka hiš.

S svojima 102 nadstropjema in 415 m višine postavlja vse v senco, kar so ljudje do danes zgradili na svetu. Če stojiš pred njim, se mu vrh izgubi v nebesno modrino. Moraš že stopiti do New Jersey ali do pattersonskih gričev, če ga hočeš videti vsega, v njegovi osamelosti med zmešnjavo orjaških stolpastih nebotičnikov.

Pred nedavnim so v New Yorku dogradili dva druga orjaka, s katerima so hoteli Američani posekati rekord, ki ga je postavil Gustav Eiffel, ki je l. 1889 dovršil svoj kovinski stolp v Parizu. Oba nebotičnika sta visoka preko 800 m — a kakšna pritlikavca sta napram 415 m Empire State Buildinga!

Zdi se, da so ljudje končno dosegli tisto mejo v višini zgradb, preko katere ni več mogoče. Dva razloga govorita za to trditev.

Prvi razlog so — dvigala. Njih število ne more biti neomejeno, kajti zahtevajo toliko prostora, da bi morali končno vso notranjost zgradbe izkoristiti samo za njih napravo. Če jih je pa premalo, ne zmagajo nezaslišanega prometa v takšnem panju človeških bitij. V novem buildingu je samo pisarniških prostorov za 20,000 ljudi — za eno celo mesto ljudi. Navpična železnica v poslopju bi imela torej dovolj gostov za prevažanje navzgor in navzdol. Še preveč morda, kajti dvigala so morali omejiti zaradi prostora, kakor rečeno, na najmanjše število in če bi bili vsi pisarniški prostori zasedeni, bi bila gneča skoraj neizogibna. Dvigal je za spodnjih 80 nadstropij 28, kdor hoče še višje, mora v 80. nadstropju prestopiti v eno izmed dveh dvigal, ki vozita skozi zadnjih 22 nadstropij prav na "streho" nebotičnika.

Drugi in še važnejši razlog so — cene pisarniških prostorov. Čeprav so namreč dvigala omejili na najmanjše možno število, so zahtevala tako velik del poslopja zase in so zvezana s takšnimi obratnimi stroški, da so morali najemnine za pisarniške prostore določiti na naravnost blazno višino. Letna najemnina za nekoliko kvadratnih čevljev znaša več, nego velja v Evropi celi grad. To je tudi vzrok, da niso oddali še niti enega prostora v najem — kdo bi pa toliko plačah v teh časih najtežje gospodarske krize?

Velikan se torej ne rentira in če drugo ne, bo vsaj to za dolg čas ustavilo teknno v gradnji najvišjih poslopij. Sicer pa si skušajo lastniki pomagati vsaj začasno na drug način. Za dolar vstopnine ima vsak radovednež pravico popeljati se na ogledo v nebotičnik. Vsak dan sprejme poslopje na ta način do 6000 obiskovalcev, ob nedeljah približno dvakrat toliko. Obrat je precej velik — dovolj velik, da morajo gostje pred dvigali čakati v dolgih vrstah dolgo časa, preden morejo v dvigalo. Navzlic temu ne pomeni ta dohodek nič v primeri s stroški, ki jih je zahtevala gradnja. Pravijo, da je stala 60 milijonov dolarjev. Dvigalo te popelje, ne da bi se ustavilo, v poldrugi minuti do 80. nadstropja. Tu moraš presesti v eno izmed obeh dvigal, ki vozijo do 102. nadstropja. Preden prideš na vrato, moraš seveda spet čakati. Palico, fotografski aparat in podobne reči, ki bi se ti utegnile izmuzniti iz rok, moraš prej oddati in jih prejmeš ob povratku. Kajti še tako lahko reč, ki bi padla z vrha v globino, bi priletela na tla s takšno silo, da bi utegnila na mestu ubiti človeka.

DOBRODUŠNI DEBELUHARJI

V Shakespearovi igri "Julij Cezar" pravi Cezar: Pustite debele ljudi okoli mene! S tem je hotel pesnik povedati to, kar ljudje splošno verujejo, da so namreč debeluharji mnogo dobrodušnejši in mirnejši kakor pa sušci. Z vprašanjem dobrodušnosti debeluharjev sta se pa pečala v najnovejšem času tudi ameriška profesorja Harold Himwich in I. A. Fulton in sta o svojih ugotovitvah predavala tudi na kongresu ameriške "družbe za biologijo". Rekla sta, da žive dobrodušni ljudje mnogo bolj mirno in lahko in se ne razburjajo za vsako figo, vsled tega pa ne "pogori" v njihovem telesu toliko maščobe kakor pri razburljivih ljudeh. To pa ima za posledico, da se jim zbira mast na kupe zlasti na trebuhu. "Midva sva dognala s poskusi", tako pravita, "da vbrizgavanje adrenalina zviša množino krvi. Mi vemo tudi, da prehaja adrenalin v kri, če se človek razburja. Zato sva poskušala ugotoviti, kako se množina krvi izpreminja, če se človek jezi ali razburja in vznemirja. Dala sva mačko v kletko, pred kletko pa sva spustila velikega psa. Pes je hotel mačko zagrabiti. Ker pa ni mogel do nje, se je vedno bolj razburjal, mačka pa se je vedno bolj bala. V tem trenutku sva odvzela psu in mački nekaj krvi in sva jo primerjala s krvjo, ki sva jima jo odvzela že prej. Pri obeh se je pokazalo, da se jima je množina krvi zvišala. Ta pojav se da pa razlagati samo tako, da je telo oddalo krvi večjo množino masti, da je mogelo telo vzdržati povečani napor. Jeza in strah torej pomnožujeta količino masti v krvi na enak način."

Nauk za debeluharje: Kdor hoče shujšati, naj se jezi, kar se da! Ali pa naj se — oženi (omoži).

Balon, ki ostane 1 leto dni v zraku

Sovjetski arktični zavod v Moskvi pripravlja zanimiv poskus višinskega raziskovanja. Prof. Molčanov, znani raziskovalec Arktide, ki se je udeležil tudi poleta "Grofa Zeppelina" v polarne kraje, gradi registrirni balon, ki se bo dvignil brez posadke v silno višino, v kateri naj ostane leto dni. Balon bo zelo odporen in opremljen z registrirno aparaturo, ki bo delovala avtomatično leto dni. Na ta način zbrane natančne podatke bodo potem učenjaki analizirali. Vzlet nenavadnega balona se bo izvršil v začetku l. 1932 in sicer v bližini Beringove morske ceste v Arktidi.

Obravnava proti Caponeju

Chicago, 7. okt. — Danes bo predložena evidenca proti butlegarskemu in gangeškemu kralju Caponeju, ki je obtožen, da je ogoljufal zvezno vlado za $250,080, ker ni plačal dohodninskega davka od svojih ogromnih dohodkov v zadnjih šestih letih. Porota, v kateri je samo en Cikažan, je bila včeraj izbrana in danes bo pričelo zaslišavanje prič.

Ali ste naročeni na dnevnik 'Prosveto'? Podpirajte svoj list!

Oh! You Lucky Tab!!

MOKROTNO-VAREN CELLOPHANE

Močno Zaprto — Vedno Pravilno

Edinstven HUMIDOR ZAVOJČEK

Zip—

pa je odprto!

Ali vidite pritrjen "tab" vrhu zavojčka. Pritisnite polovico s svojim palcem. Obdržite drugo polovico. Preprosto. Hitro. Zip! To je vse. Edinstveno. Zavito v cellophane, ki je varen proti prahu, mokroti in bacilom. Čisto, zaščiteno, lepo SVEŽE! Kaj more biti bolj moderno kot LUCKIES' izboljšani Humidor zavojček – tako lahko za odpreti! *Dame – LUCKY tab je sužitu za vaše prste.*

* * * * * *

Napravljene iz najfinejšega tobaka – zmešane mnogih letnij – samo LUCKY STRIKE nudi zaščito grla potom posebnega "TOASTING" procesa, ki vsebuje uporabo Ultra Violetnih Žarkov – proces, ki odpravlja gotovo pečenje, hudo zdraviljivost, ki je navadno navzoča v vsakem tobačnem listu. Ti ognemi dražljivci niso navzoči v vaši LUCKY STRIKE! *"Zunaj so, zato ne morejo biti notri!"* Ni čuda, da so LUCKIES vedno mile za vaše grlo.

"It's toasted"

Zakaj Vesoga grla—proti dražljaju—proti kašlju

In Mokrotno-varen Cellophane Obdrži ta "Toasted" Okus Vedno Svež

NARAVNAITE — The Lucky Strike Hour. Orkester vsak torek, četrtek in sobota zvečer po N. B. C. omrežju.

©1931, The American Tobacco Co., Mfrs.

Ivan Jontez:

V OGNJENEM OBROČU

Iz zapiskov kmečkega mladeniča

Župnik je slab človek. Zadnjič je šla mati k njemu, da bi ji prodal mernik prosa. Povedala mu je, da razen krompirja nimamo ničesar za v lonec. Pa ga ni hotel dati.

"Ne morem, ker ga imamo jedva za domačo porabo," jo je odpravil.

Mati je odšla praznih rok in ko je bila že v veži, je slišala kaplana reči: "Pa bi ji prodal en mernik prosa, saj ga imaš dovolj. Reva ima kopico otrok, ki jih njena njivica ne more preživeti."

In kaj je odgovoril župnik? "Kaj me brigajo njeni otroci! Služit naj jih da, saj so že dovolj veliki in močni. Prosa pa ne prodam zdaj, ker spomladi bo dražje . . ."

Mati mi je vse povedala in jaz zdaj sovražim tega človeka v duhovniški halji, ki nam noče prodati mernika prosa samo zato, da bo spomladi več dobil zanj. Kaplan ni slab človek, ampak je tudi sam revež, kakor vsi kaplani, ki ne posnemajo svojih župnikov.

Tudi mlinarji so vsi vražji.

Oni dan sem bil v Klopotčevem mlinu. Z mladim mlinarjem sva prijatelja in ga večkrat obiščem. V mlin je prišla bajtarica Klemenka, mati šestih otrok, katerih oče je padel v bitki pri Lvovu. Če bi ji hoteli prodati nekaj poličev moke za žganče in mošnik, je prosila gospodinjo. Saj rada plača kolikor zahteva. Denar ima, saj dobi podporo od države, ampak denarja ne morejo jesti. Drugega pa nimajo. Naj bo toliko dobra ter se usmili njenih otrok, ki so lačni.

In kaj ji je povedala Klopotčevka?

"Smilite se mi, ampak pomagati vam ne morem. Če bi bila prišla pred dnevi, bi ti bila lahko dala kak polič moke, zdaj pa ne morem, ker sem ves preostanek poslala v mesto. Mogoče drugič, ampak gotovo ni, ker slabo meljemo."

Klemenka je razumela. Molče se je obrnila ter odšla. Pri tem sem opazil, da ima solzne oči.

Ko je prosilka odšla, se je Klopotčevka zmrdnila. "Kdo bi jim dajal moko, beračem, ko pa jim ne moreš tako drago računati kot meščanom?! Ceneje jim pa tudi ne morem dajati!" je godrnjala.

Mlinar Jože in jaz sva se spogledala.

"Hudič babji!" je zaklel Jože ter poslal za njo strupen pogled. "Prav lahko bi ji dala nekaj moke, saj je imamo dovolj, ampak zlodej skopuški noče, ker se boji, da bi jo morala dati ceneje kot jo proda v mestu. Da bi jo vrag vzel!"

"In še danes," sem pristavil jaz.

Rakovka tudi ni nič boljša od Klopotčevke.

Pred nekaj tedni sem odnesel v njen mlin pol mernika ječmena, da nam ga zmelje. Drugi dan je mati poslala dvanajstletnega Franceljna, mojega brata, v mlin po moko. V mlinu ni bilo nikogar. Francelj je stopil v kuhinjo. Prazna je bila. Na mizi pa je ležalo pet velikih hlebov pravkar pečenega kruha in še nekaj majhnih hlebčkov. Francelj je bil lačen in ob pogledu na svežepečeni kruh so se mu pocedile sline. In kar brž se je oglasil skušnjavec, ki se mu fantek ni prav nič upiral. Hitro je stegnil roko po najbližjem hlebčku ter ga zatlačil za srajco. Potem je stopil v mlin, kjer je naletel na mlinarja Miha, gospodinjinega brata, ki ga je njegova grba rešila vojaške suknje; mož je baš prišel od Medena, kamor je šel na požirek žganja.

"Kaj pa ti iščeš todi?" ga je pobaral.

"Po moko sem prišel," je odgovoril moj bratec stoječ za veliko vrečo žita, da bi mlinar ne opazil nenavadni obseg njegovega trebuha. Ta odgovor je zadostoval in Francelj je dobil vrečico moke, katero je hitro odnesel proti domu. Prišedši domov, jo je odložil ter se skril v šupo, kjer je v miru pojedel ukradeni hlebček kruha.

Deset minut pozneje je Rakovka dobesedno padla v našo vežo ter nahrulila mater:

"Lepo učiš svoje otroke, da bi jih zlodej vzel! Prekleti beračі, nobena stvar ni več varna pred vami! Tatje!"

Mati je bila na moč presenečena.

"Kaj pa te je prijelo?" se je čudila razjarjeni ženski. "Saj ti nismo ničesar ukradli."

"Seveda, nič mi niste ukradli!" je posmehljivo zategnila babura, ki bi jo prav lahko zamenjal za kakšno koruzno strašilo. "Vašega Franceljna vprašaj, kdo mi je ukradel hlebček kruha iz kuhinje, pa boš videla, kdo je tat! Da te ni sram, ker imaš takšne otroke! Fej, tatje! V pekel bi vas moral poslati Bog, če je še pravičen!" je kričala kot obsedena.

Med vrati se je zasmejala Rebernikova Marjana.

"Ha, ha, hudič babji, da si le upaš reči kaj takega! Če je Bog pravičen? Če je, tedaj bo moral spraviti tebe v najglobljі in najbolj vroč kot pekla, ker drugega ne zaslužiš! Da te ni sram, umazanka nemarna, zmerjati pošteno mater, če je njen otrok vzel hlebček kruha, ki ga imate pri vas na preostajanje! Misliš, da bi otrok segel po kruhu, če bi ne bil lačen? Fej! Zaradi koščka kruha kričiš nad ljudmi, ko da ti je fant ukradel celega vola!"

"Prosil naj bi bil, pankrt, pa bi mu ga dala," se je branila babnica. "Ampak prositi se vam noče, prekleti beračі, rajši kar ukradete!"

"Ti, da bi mu dala kruha, če bi te bil prosil?!" je zategnila Marjana. "Raje bi prodala dušo vragu kot pa dala beraču košček kruha! Saj te poznamo, umazanka!"

Mati, ki je do tedaj nemo in skoroda preplašeno strmela v mlinarico, kot da ne more razumeti, kaj hoče prav za prav, je ob njenih zadnjih besedah pobledela in v očeh ji je zagorela pravična jeza.

"Ti boš zmerjala moje otroke s pankrti in nas vse s tatovi — zaradi koščka kruha! — ti, hudoba hudobna! —" se ji je iztrgalo iz grla in njene roke so posegle po metli.

Rakovka je uvidela, da je šla predaleč in v strahu za svojo kožo je skušala naglo pobegniti. Skočila je proti vratom, mati pa za njo in potem je padalo po mlinaričinem hrbtu. Najmanj petkrat jo je lopnila po njenega rojstva kosteh. Mlinarici pa se je tako mudilo domov, da je tekla kar čez vrtove in pri tem pustila polovico krila na sosedovi ograji. Ustavila se je šele na domačem vrtu ter nam od tam zagrozila s pestjo. "Tatje ste, da veste in božja kazen vam ne odide!" je zakričala.

Mati pa se je vrnila v vežo ter sedla na ognjišče in zajokala.

Marjana se je zasmejala.

"Ali si neumna, ker jokaš zaradi tega umazanega zlodja v babji podobi! Ni vredno! In — saj niti ti kriva, če je otrok segel po koščku kruha! Otrok je bil lačen in to ni njegov greh kakor tudi ne tvoj greh! Ali si ti kriva, če mu ne moreš dati dovolj kruha, da bi se najedel do sitega? Kaj še! Tisti hudiči, ki so napravili vojsko, so krivi in pa ta prekleta človeška samogoltnost, ki se tako jasno očituje v naših kmetih, ki bi se rajši zadavili s preostankom kruha kot da bi ga dali lačnim revežem! Da bi jih zlodej vzel vse skupaj!"

(Dalje prihodnjič.)

Tone Čufar:

Stanovanje zadnjega nadstropja

V tem nadstropju, ki je blagoslovljeno z največjim mrazom in najhujšo vročino, je največ stanovanj.

V najtesnejšem, v najslabšem je največ ljudi. Suhi, počrneli Andrej Kordač, njegova bolehna žena Liza, vsi njuji otroci, Andrejev stari oče in še kdo, ki se zateče pod streho velike, razsežne hiše ter potrka na vrata stanovanja s solnčnim in senčnim oknom.

V tem stanovanju se mnogokrat znajde Andrejeva starejša hči. Za Malči jo kličejo. Omožena je. In otroke ima, pa jih pogubi, ker ji pomrjejo. Potem dobi spet novih. Moža ima in je razumljivo, da trpi s porodi in malimi obsojenci, ki so njej in drugim odveč. A ne trpi samo z otroci, njihovimi rojstvi in počasnimi umiranji, tudi z vsem drugim življenjem trpi.

Skorp vsi v tem stanovanju zadnjega nadstropja so težkemu trpljenju zapisani.

Andrej hodi v jeklarno. Vsak tretji teden mora ponoči v bližino razgretih peči. Tak teden ga smrtno mori. V soboto že komaj leze, brez življenja je, brez odpora. Bled in strt se privleče po trohnelih stopnicah. Andrej ni zdrav. Andrej je tuberkulozen. Bolezen ga tlači. Delo ob pečeh, srkanje visokostopinske vročine, prevažanje težkih, razbeljenih jeklenih kosov ga razjeda. Ožgan je in do kosti suh. Nihče od sodelavcev se mu ne čudi, kadar potoži, da mu ni dobro. Trikrat jim je oslabel in se onesvestil. Ob črni kavi in razgrizajoči bolezni tudi to ni nič čudnega. Vrhu vsega ga pa še skrbi more.

Skrbi za ženo in otroke.

Skrb za Malči.

Od vseh, ki so njegove krvi, mu ona ukrade največ spanja. Največ prepirov je radi nje in njenih potov. Andrejeva žena se na tihem razjoče zavoljo vsega, kar vidi in sliši. Pa je sama bolehna. Tudi njej je pot po strmih stopnicah utrujajoča muka, tudi ona nima rožnatih lic.

Malči pa prezira očetovo žalost in materin jok.

Bleda je, pa se vendar smeje. Marsičesa je vajena. Tesnih stanovanj, pijane družbe, razbrzdanih mož, porodov, zaporov in udarcev. Doma so jo pretepali, mož ji ne prizanaša. Pijanec je. Ob vinu sta se spoznala; po plesu, ki ju je omamljal vso nedeljsko noč, je ona zanosila. Spočela sta bolan plod. Dočakal je rojstvo, dočakal žalostno svatbo. Potem je otrok umrl. Rodil se je drugi. Nato tretji. Tudi ta dva nista upala v solnčen dan. Morali so ju pokopati. A od prvega spočetja do zadnje smrti je bilo še marsikaj vmes. Krvavi prepiri, pobegi. Malči je možu večkrat ušla. Doma so jo karali, ji dali streho, jo potem spet spravili z možem. Mož je pa pil in po beznicah razgrajal. Kadar je bil prehud, so ga drugi dan orožniki iskali. Kadar je bil pa trezen, je v jeklarni zamišljeno opravljal naporno težaško delo.

A zdaj ni več v jeklarni.

Iz zapora je šele prišel.

Z ženo sta kradla. Tatvino so odkrili. Tatove tudi. Bila sta sojena in obsojena. V stanovanju zadnjega nadstropja je bilo še več tihega trpljenja. Liza je poredko pokazala zmučene poteze zmučenega obličja slobnim ljudem. Andrej se je skrivil. Tudi obležal je nekaj tednov.

Zdaj je Malči spet pri njih.

Z njo pa nov otrok, pred odkritjem tatvine spočet in po prestani kazni rojen.

V stanovanju zadnjega nadstropja je mnogo ljudi, a malo solnca. Stanovanje ima samo dvoje oken. Prvo je senčno, skozi drugo se pa solnce le malokdaj posmeji.

Andrej spet dela.

Liza molči.

Le s trgovci se spre, ko jo odirajo za zadnje novce.

Malči doji malega sinčka.

Moža pa ni blizu.

Le otroci se malemu nasmehnejo, Andrejevi in Lizini otroci.

Njim se pa solnce včasih nasmeji.

Napisano za Prosveto.

Ali je vpliv postelje demoralizujoč?

Človek preživi tretjino svojega življenja v postelji

"Postelja je najnevarnejši kraj na svetu," je rekel Mark Twain, "ker toliko ljudi umre v nji."

Naj bo ta opazka še tako značilna za velikega humorista, poslednja beseda o tem predmetu vendarle ni. Mnogo bolj nevarna od zveze med posteljo in smrtjo je zveza med posteljo in življenjem, zakaj življenje je zavesten problem, v kolikor gre za našo premičnico, in smrt je nezavesten problem, naj bo z njo na drugih planetih kakorkoli. To je tema, o kateri ne moremo debatirati, zakaj vsak človek je individualist in vsak človek ima drugačno vero.

Trditev, da je prav postelja tisto, kar nas najbolj demoralizira, bodo skušali mnogi ovreči. Član "Svete vojske" bo takoj vročekrvno izjavil, da vpliva na moža kakor tudi na ženo najbolj nemoralno tisti sovražnik, kateterega v raznih zatohlih krčmah točijo v kozarce. V tem primeru je sovražnik — alkohol.

Drugi se bodo sklicevali na pokvarjene značaje," katere naj pošljejo sodniki morale in zakonov tja, kamor spadajo. Drugi bodo spet trdili, da so jetnišnice tisto, kar človeka najbolj demoralizira. V resnici so pa jetnišnice zato tukaj, da sprejmejo že demoralizirane ljudi v svoje varstvo. Ta peščica ljudi pomeni le neznaten odstotek človeštva.

Ker hodimo vsi v posteljo, bi morali iz tega sklepati, da smo vsi demoralizirani, kar pa gotovo ni točno. Prav tako, kakor ne bi noben normalen človek mogel trditi, da je zmernost škodljiva, ker bi bila taka trditev protislovna, prav tako tudi normalni čas spanja 6 ur za moške, 7 ur za ženske, 8 ur za norce — ni tisto, kar bi človeka demoralziralo. Dejstvo, da se je večina ljudi odločila za osemurno spanje, je privedlo Thomasa Carlylea do tega, da je nekoč izjavil, da živi v Angliji več milijonov norcev . . .

Predolgo ležanje v postelji je tisto, kar demoralizira človeka. Pišem o tem iz svoje lastne, strašne izkušnje.

Več mesecev sem moral prenašati strašne bolečine. Londonski zdravniki so enodušno trdili — čeprav so se motili, kakor se je kasneje izkazalo — da boleham za obolenjem bokov in nevralgijo. Neki drugi zdravnik mi je predpisal večdnevni post, meni, ki nisem nikoli mnogo jedel in sem se po več ur na dan posvečal svojim novinarskim dolžnostim.

Po njegovih navodilih sem smel prebirati časopise in drugo lahko čtivo. Delo mi je prepovedal. Po večdnevnem postu mi je predpisal nadaljnje tri tedne ležanja in mi spet prepovedal vsako duševno delo. Potem je zdravnik obolel; po njegovem priporočilu smo poklicali drugega. Ta mi je, ker se moja bolezen ni obrnila na bolje, predpisal novo dijeto. Poleg sadja sem smel jesti tudi meso. Tudi ta zdravnik je vztrajal na tem, da sem moral ostati v postelji, in mi prepovedal duševno delo.

Po nadaljnjih petih tednih ležanja sem vstal; nisem bil tako slab, kakor bi človek pričakoval po osemtedenskem ležanju. Ali duševno sem tako demoraliziran, da nisem mogel napisati niti ene vrstice, zakaj vsaka misel je bila zame nezmagljiv napor.

Več tednov je bilo edino moje razvedrilo to, da sem strmel skozi okno v majhen košček neba in zasledoval sence, ki so se podile po stenah moje bolniške sobe. Od tistih dob se nisem mogel več popraviti. Še danes mi je vsako delo preveč naporno. Želim si miru, spanja, in tiste ure, ki jih preživim v dremotici, se mi najljubše. Postelja me je demoralizirala, kakor demoralizira alkohol pijanca in zločin zločinca. Zaradi tega trdim, da je postelja tisti kraj na svetu, ki človeka najbolj demoralizira.

Če mi tega ne veruješ, dragi bratec, poskusi sam. Lezi za dva meseca v posteljo, in potem se skušaj lotiti kakega duševnega dela! Ali, če hočeš poslušati dober svet — nikar tega ne stori! Hvaležen boš razmeram, ki te silijo, da posvečaš več ur na dan napornemu delu, zakaj samo delo je tisto, ki nam ohrani zdrav razum v zdravem telesu. —R. de Cordova.

Časopisno poročilo

Stekel pes se je zaletel na oglu stoječemu, nič hudega ne slutečemu očesu postave med noge in ga podrl, da je padel na trebuh.

•

Praktično

"Mama, Danica je popila črnilo iz očetovega črnilnika".

"Ježeš, Bog pomagaj!"

"Ni hudega, mama. Saj sem ji takoj potisnila pivnik v usta!"

•

Kratko in jedrnato

"Blagajnika iščete?"

"Kar dva. Starega in novega."

•

Kdor zna . . .

Krojač tovarišu: "Kaj ti dolžniki vračajo račune neodprte? Napravi kakor jaz! Daj jih v parfumirane ovitke in žena naj napiše naslove, pa nobeden ne pride več nazaj!"

• • •

E, potem pa že

"Ne razumem, kako moreš košare cenej prodajati kakor jaz. Saj tudi jaz kradem vrbove vejice!"

"E, vidiš, jaz pa kar košare izmaknem!"

VAŽNOSTI KALIFORNIJSKEGA SOČNEGA GROZDJA

Kalifornijski vinogradniki, čigar letina grozdja je bila vsled hude vročine in suše manjša, ki pa je blagoslov za izdelovalce vina na vzhodu, ker je s tem dano veliko več sladkobe v vseh vrst kalifornijsko grozdje iz katerega se izdeluje mošt in vino, poslužujejo v veliki meri oglašanja v tujegovorečih listih, potom California Grape Control Board, v kateri zvezi je nad 85% vseh vinogradnikov Kalifornije.

Izkušeni izdelovalci vina nam zagotovljajo, da še nikdar preje je ni bilo tako izvrstne kakovosti vinskega grozdja, prekupčevalci in trgovci grozdja zatrjujejo, da so cene za tako izvrstno grozdje kot je letos zelo nizke in zmerne. Kupci grozdja sedaj drve na domači trg, še posebno ker se boje, da bo zmanjkalo grozdje pozneje in ga ne bo dovolj za vse.

Govoreč o različnih vrst grozdja Mr. F. W. Read, član California Fruit Exchange in pošiljatelјev Blue Anchor Brand, pravi:

"Alicante Bouschet je še vedno najpopularnejše sočno grozdje izmed vseh, še posebno pri ljudeh, ki žele imeti lepo barvni mošt. Lepo temno rudeči Alicante Bouschet mošt napravi tako privlačnost. Barvanje Alicante Bouschet se lahko zboljša ako se primeša nekoliko Burger ali Zinfandel grozdja.

Mataro je tudi jako dobro grozdje, veliki grozdi, černe lepe velike jagode. Ta napravi izvrstno fin mošt in je priporočljiv za dajanje barve.—(Adv.)

Razne zanimivosti

Operacije nad oblaki in pod zemljo

Na najvišji nemški gori Zugspitze je neko dekle hipoma obolelo za vnetjem slepiča. Bilo je že prepozno, da bi jo mogli spraviti v bolnico v dolini. Zdravnik, ki so ga bili poklicali ob prvih znakih bolezni, se je moral odločiti, da izvrši operacijo na gori sami. Za operacijsko dvorano mu je dal na razpolago najboljšo sobo ravnatelj velikega hotela ob ledniku na gori. Operacija je uspela popolnoma in deklica je že na poti ozdravljenja.

Pri tej priliki se spomnimo, da bi veliki slikar Segantini lahko še dolgo živel, če bi imel na gori Schafbergu v Švici na razpolago tako hitro zdravniško pomoč, ko je zbolel za vnetjem slepiča.

V bližini Charlestona je v rudniku skalovje zasulo rudarja Johna Auckstocka. Rešilno moštvo se je trudilo cele ure, da ga osvobodi. Desna roka mu je ležala pod posebno težko skalo. Končno so pozvali kirurga, ki je nesrečneža osvobodil tako, da mu je pod zemljo odrezal desno roko. Seveda ga je prej narkotiziral.

LAHKO ODPRETI CELLOPHANE ZAVOJČEK S ZAVITIM "TAB"

Ženski nohti na prstih, ki so trpeli zadnje mesece vsled težkoče pri odpiranju cigaretnih zavojev, zavitih v cellophane, so sedaj zavarovani s zvitkom-tab cellophane zavoja, ki so sedaj na trgu. S tem, da držite del zvitka doli, se drugi kaj lahko odpre na črti zavitka, ki je vtisnjena v cellophane. Cellophane novi izboljšek pridjan pri izdelavi cigaret, ki drži cigarete sveže, mile za vaše grlo s to novo metodo, nudijo izdelovatelji Lucky Strike s posebnim "Toasting" processom, kateri vsebuje uporabo ultra violetnih žarkov. Med ko se je tudi preje čialalo cellophane vsled ugodnosti humidorja cigaretnih zavojev, bilo je vseeno nekoliko kritike, radi težkoče odpiranje zavojčekov. Ta kriticizem je odpravljen sedaj z iznajdbo zvitka "tab" na zavoju.—(Adv.)

Dvakrat okoli zemlje v urah

Neki ameriški brzojav je poskusil ugotoviti, kak pride okrog sveta brzojavi besed iz New Yorka prek dona, Madrida, Pariza, Rima, Carigrada, Dunaja, na, Moskve, Pekinga, San Tokio, Manile, Honolulu-J Franciska, Mehike, Havan nos Airesa, Rio de Janeir stadta, Kaire, Bombayja bourna, Vancouverja in ala nazaj v New York. Za go pot dvakrat okrog (enkrat okoli severne in okoli južne polovice zem krogle) je potrebovala b ka 2 uri in pet minut. Brz je prepotovala 25 brzoja mrežij in kablov. Za na progo na kopnem (Mos king) je potrebovala 4, daljšo progo na morju bourne-Vancouver) pa le nuto.

ŠEST DNI PREKO OC

PARIS, 9. okt. - 1

(5 P.M.)

lle de France, 23. okt. -

(6 P. M.)

FRENCH

212 N. Michig

Chicago,

Napravi oslabele organe m

Nuga-Tone daje novo moč in širi bolim izmučenim organom. Odpra ska glivice iz života, ojača oslab prekane šiodčne neredosti, glavob tico. Nuga-Tone oživlja oslabele ž šice in napravi vaše spanje p osvežujoče. Ako vam primanjkuje življenjske sile, tedaj si preskrbi Tone in vživajte dobro zdravje in organe. Nuga-Tone se prodaja v Ako ga vaš lekarnar nima, recite naroči za vas od trgovca na debe

ZNIŽANE CENE ZA TJA IN NAZAJ

Do Ljubljane

IN NAZAJ PREKO HAMBURGA

$167.50 V TRETJEM RAZREDU

(U. S. davek posebej)

Ta cena je zdaj veljavna na vseh naših parnikih!

Za podrobnosti vprašajte lokalne agente ali

HAMBURG-AMERICAN LINE

177 N. Michigan Ave. Chicago, Ill.

Tiskarna S.N.P.J.

SPREJEMA VSA

V TISKARSKO OBRT SPADAJOČA DELA

Tiska vabila za veselice in shode, vizitnice, časnike, knjige, koledarje, letake itd. v slovenskem, hrvatskem, slovaškem, češkem, nemškem, angleškem jeziku in drugih

VODSTVO TISKARNE APELIRA NA ČLANSTVO S.N.P.J. DA TISKOVINE NAROČA V SVOJI TISKARNI

Vsa pojasnila daje vodstvo tiskarne. Cene zmerne, unijsko delo prve vrste.

Pišite po informacije na naslov:

S. N. P. J. PRINTERY

2657-59 So. Lawndale Avenue

CHICAGO, ILL.

TAM SE DOBE NA ŽELJO TUDI VSA USTMENA POJASNILA